

Joegoslavische oorlog schreeuwt om actie Europese burgers

Tien Jaar geleden gingen velen de straat op tegen kruisraketten en voor vrede. Maar nu de oorlog in Joegoslavië werkelijk zijn vernietigende sporen trekt, heerst elders in Europa apathie. Volgens Anet Bleich en Ewoud Nysingh is het de hoogste tijd voor een vredesinitiatief van Europese burgers.

Het is oorlog in Joegoslavië. Al meer dan zes maanden slaan Serviërs en Kroaten elkaar met groot enthousiasme de hersens in. De verbijstering over het zinloze geweld is groot in de Europese publieke opinie. Maar het geliefde vakantieland Joegoslavië wordt eenvoudig vervangen door landen als Frankrijk en Portugal, waar toevallig niet wordt gevochten. Plaatsen als Dubrovnik en Split, waar de charters binnenstroomden, zijn opeens ver weg.

Er wordt enigszins meewarig gereageerd op de goedbedoelde bemiddelingspogingen van de Europese Gemeenschap en de Verenigde Naties, die voorlopig op niets zijn uitgelopen. Waar blijven de initiatieven van onderop? Natuurlijk, de gironummers voor humanitaire hulp zijn opengesteld. Maar wat Joegoslavië echt nodig heeft is een Europese vredesactie van betrokken burgers, die de strijdende partijen duidelijk maken dat de tijd van oorlog in Europa voorbij is.

Als niet met kracht wordt opgetreden zal de strijd tot in lengte van dagen voortduren. Het Servische leger noch de Kroatische Nationale Garde is in staat de ander een beslissende nederlaag toe te brengen. Plaatselijke *warlords* opereren bovendien veelal op eigen houtje. Politici aan beide kanten kunnen slechts overleven door het aanmoedigen van de strijd.

Bij het dulden van het doorgaan van de burgeroorlog speelt een rol dat de Balkan - Joegoslavië, Roemenië, Bulgarije, Griekenland en Albanië - zich (met uitzondering van EG-partner Griekenland) in de marge bevindt van de Europese belangstelling. Als het over het geven van hulp aan Oost-Europa gaat, wordt in eerste instantie gekeken naar Tsjecho-Slowakije, Polen en Hongarije. De problemen op de Balkan zijn dermate complex dat het risico van een vermoeid schouderophalen uiterst reëel is. De vrees voor het overslaan van de gevechten naar de buurlanden van Joegoslavië is, althans voorlopig, niet bewaarheid. Ook dat kan een zeker fatalisme bevorderen.

Toch is die neiging tot berusting wonderlijk. Voor het eerst sinds het einde van de burgeroorlog in Griekenland in 1949, wordt er midden in Europa dag in dag uit geschoten, vallen er duizenden doden en gewonden en raken er tienduizenden burgers ontheemd. De vrijwel algemene verwachting dat het eind van de Koude Oorlog een periode van samenwerking en vrede zou inluiden, wordt in Joegoslavië dagelijks onderuit gehaald.

Dat alleen al zou voor groet opwinding moeten zorgen. Daar komt nog bij dat het Joegoslavische strijdtoneel een soort model op kleine schaal oplevert voor hoe het elders in Europa, met name in de voormalige Sovjet-Unie, zou kunnen gaan lopen. Wanneer het niet lukt de conflicten in Joegoslavië tot een vreedzame oplossing te brengen wordt iedere pretentie om te kunnen bijdragen aan het voorkomen van explosies binnen het nieuwe Gemeenebest bij voorbaat ongelooftwaardig.

De EG is er niet in geslaagd de strijdende partijen tot rede te brengen. Daar zijn wel serieuze pogingen toe gedaan, zoals de conferentie in Den Haag en het sturen van waarnemers. Het EG-optreden werd echter vanaf het begin ondermijnd door grote interne geschillen. Daardoor konden Kroaten en Serviërs niet effectief onder druk worden gezet. Intussen roept bijna heel Joegoslavië om de VN, terwijl opnieuw halsstarrig wordt vastgehouden aan de eigen standpunten.

Niemand is bereid tot het doen van concessies. De kans dat er op korte termijn een echt bestand komt, waardoor een VN-vredesmacht zich tussen de partijen kan opstellen is miniem. De Verenigde Staten zijn waarschijnlijk de enigen die Belgrado en Zagreb kunnen dwingen de wapens neer te leggen. Maar de Amerikanen weigeren vooralsnog een prominente rol als vredestichter voor zich op te eisen.

De Servische en Kroatische bevolking, althans diegenen die zich niet geroepen voelen aan de strijd deel te nemen, is apathisch. Vredesbewegingen, als ze er al zijn, opereren in de marge omdat voor velen het verwijt van 'landverraad' en de daarmee gepaard gaande bedreigingen een reden is om zich in te houden.

Alleen in Servië worden op beperkte schaal activiteiten tegen de oorlog ondernomen. Er zijn handtekeningenacties, er is een wake voor het Servische parlement in Belgrado. Ouders van soldaten protesteren tegen de verlengde periode van frontdienst, reservisten weigeren op te komen of ageren tegen gruweldaden van beide partijen. In Kroatië blijft het anti-oorlogsgeluid beperkt tot een enkeling, zoals de jonge burgemeester van Osijek, Zlatko Kramaric.

Vrede stichten in Joegoslavië is, zo moge duidelijk zijn, allerminst een fluitje van een cent. Niettemin is het op zijn zachtst gezegd jammer dat West-Europese vredesgroepen als het om Joegoslavië gaat blijken bevangen te zijn door dezelfde lauwheid als de rest van de Europeanen.

Waar blijft de hartstocht waarmee honderduizenden jaren achtereen tegen de kruisraketten te hoop liepen? De hardnekkigheid en creativiteit waarmee die acties werden gevoerd dwongen zelfs bij voorstanders van plaatsing respect af.

De oorlog in Joegoslavië brengt de gemoederen daarentegen veel minder in beweging. Het is een strijd om land en invloed, gevoed door nationalistische sentimenten. dat spreekt ons West-Europeanen niet aan, het is ouderwets, een anachronisme voor de generatie die zijn stem tegen de kernbewapening verhief, en al voor die tijd, in de jaren zestig, tegen de oorlog in Vietnam.

Het verschil tussen 'Vietnam' en 'Joegoslavië' ligt in het gevoel van betrokkenheid. Er is geen identificatie mogelijk met een bepaalde kant in het conflict. In het geval van Vietnam was er een gevoel van medeverantwoordelijkheid voor een door 'het rijke Westen' gevoerde oorlog tegen een Derde-Wereldland. De plaatsing van kruisraketten werd ervaren als een directe bedreiging. Nu is er noch identificatie, noch een gevoel van direct gevaar. De oorlog in Joegoslavië wordt soms gezien als een vorm van treurige folklore, de Balkan eigen.

Er is nog een precedent dat in het geval van Joegoslavië kan inspireren. Tijdens de Spaanse burgeroorlog, die door velen terecht werd gezien als een voorspel tot de Tweede Wereldoorlog, begaven tienduizenden zich in de Internationale Brigades naar het strijdtoneel. Natuurlijk is de situatie in Joegoslavië niet precies hetzelfde. Niemand zit daar te wachten op *bewapende* vrijwilligers. Maar het zou helemaal niet zo gek zijn als zoveel mogelijk vredesactivisten zich daadwerkelijk naar het strijdtoneel zouden begeven.

Te denken valt aan het inrichten van vredeskampen tussen de strijdende partijen in. Een goed gecoördineerde Europese vredesactie, in de vorm van zoiets als een 'internationale vredesbrigade' zou Serviërs en Kroaten laten zien dat het Europese

verlangen dat de strijd wordt gestaakt niet vrijblijvend is. Van het Europese Huis komt niets terecht zolang er in de Joegoslavische republieken een oorlog woedt. Het wordt tijd dat zij daar, en wij hier uit dat gegeven consequenties trekken.

Anet Bleich en Ewoud Nysingh zijn redacteuren van de Volkskrant